

Коломієць Катерина Вячеславівна – аспірантка кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-2805-3246>
k.work.kolomiets@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2024.3-4/249-264>

Подія кримінального правопорушення як елемент предмета доказування – фундаментальна гарантія прав людини в кримінальному процесі України: доктринальний та практичний аналіз

У статті досліджуються теоретичні та практичні аспекти значення події кримінального правопорушення як елемента предмета доказування в кримінальному провадженні. Особлива увага приділяється її критичній ролі як невід'ємної складової захисту прав і свобод людини, що реалізується як з боку органів досудового розслідування, так і стороною захисту. Проаналізовано, що встановлення наявності або відсутності події кримінального правопорушення є фундаментальною підставою для початку або закриття кримінального провадження, що виступає ключовою гарантією від необґрунтованого обвинувачення та процесуального примусу.

Метою статті є дослідження предмета доказування та його роль у забезпеченні прав людини, з особливим фокусом на значенні події кримінального правопорушення, зокрема висвітлення факту, що подія кримінального правопорушення, як і предмет доказування загалом, є невід'ємною складовою захисту прав людини в кримінальному провадженні. Автор визначає загальний предмет доказування та завдання учасників процесу доказування, зокрема характеризує обставини, що підлягають спростуванню або встановленню адвокатом.

У статті застосовуються загальний діалектичний, системно-структурний, структурно-функціональний та інші методи для аналізу норм Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України, вивчення актуальної судової практики та виокремлення комплексу обставин, що підлягають доказуванню. Підкреслюється, що ефективність захисту прав людини безпосередньо залежить від чіткого розуміння та доказування обставин, що стосуються події кримінального правопорушення, оскільки подія кримінального правопорушення є гарантією охорони прав не лише з боку захисника, але й на всіх рівнях системи кримінальної юстиції. Це є фундаментальною гарантією, що унеможливорює безпідставне притягнення до відповідальності.

Ключові слова: подія кримінального правопорушення, предмет доказування, захист прав людини, доказування, адвокат, захисник, досудове розслідування.

Вступ

Історичний розвиток правових систем демократичних держав нерозривно пов'язаний зі становленням та поглибленням ідеї прав людини як найвищої

соціальної цінності. Цей процес, що тривав століттями, привів до розуміння необхідності системного захисту індивіда від можливих державних зловживань, особливо у такій чутливій сфері, як кри-

мінальне провадження. Попри те, що обмеження прав і свобод за певних умов може бути виправданим для забезпечення суспільних інтересів, воно завжди вимагає чітких законодавчих гарантій та безперервного контролю. На цій парадигмі ґрунтується сучасна правова доктрина, яка передбачає створення ефективних механізмів для реалізації, охорони та захисту конституційних прав громадян, забезпечуючи їм рівні правові можливості.

У кримінальному судочинстві, зокрема на етапі досудового розслідування, відбуваються найбільш суттєві втручання у приватну сферу особи. В умовах формування сучасних правових засад, починаючи з перших кримінально-процесуальних кодексів, завжди поставало питання про межі та предмет доказування, що є наріжним каменем законності та об'єктивності процесу. Центральне місце у системі доказування посідає поняття «подія кримінального правопорушення». Необґрунтоване розширення сфери доказування здатне призвести до необґрунтованого затягування розслідування, тоді як його неправомірне звуження може обернутися неповнотою встановлення обставин та перешкодити ухваленню справедливого судового рішення.

Незважаючи на еволюцію кримінального процесу та значний обсяг наукових досліджень, питання доказування обставин стороною захисту та специфічна роль «події кримінального правопорушення» як інструменту охорони прав людини потребують подальшого, більш глибокого аналізу. Більшість наукових праць традиційно зосереджуються на аспектах розслідування та обвинувачення, залишаючи менш вивченими питання тактики захисту та організації адвокатського розслідування, особливо в контексті динамічних змін у законодавстві. Наявні офіційні статистичні дані, за останні роки, часто демонструють, що більшість відкритих кримінальних проваджень так і не доходять до суду, що

може свідчити про періодичність таких випадків, коли початок кримінальних проваджень відбувається за відсутності достатніх підстав, з метою подальшого їх (кримінальних проваджень) використання не за призначенням. Таким чином, ми ще раз підкреслюємо цю нагальну потребу в комплексному дослідженні цих проблем з позиції забезпечення прав особи.

З огляду на вищезазначене, метою цієї статті є висвітлення факту, що подія кримінального правопорушення, як і предмет доказування в цілому, становить невід'ємну основу для захисту прав людини в кримінальному провадженні.

У сучасному правовому полі демократичних держав фундаментальні права людини розглядаються як найвища цінність, що вимагає безперервного контролю та впровадження ефективних механізмів їх захисту. Попри цю аксіому, у певних ситуаціях, зокрема в умовах кримінального провадження, виникає необхідність обґрунтованого обмеження окремих прав і свобод, що, у свою чергу, потребує створення надійних юридичних гарантій. Саме ці гарантії є основою для реалізації конституційних прав громадян та запобігання будь-яким зловживанням. Їхня роль полягає у забезпеченні рівних правових можливостей для належного здійснення, охорони та захисту суб'єктивних прав усіх учасників процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання доказування у кримінальному провадженні, що є наріжним каменем ефективного правосуддя, традиційно перебуває у центрі уваги української правової доктрини. Зокрема, такі видатні вчені, як Михеєнко М.М., Нор В.Т., Погорєцький М.А. та Удалова Л.Д., присвятили свої праці комплексним дослідженням загальних проблем теорії та практики доказування. Також варто звернути увагу на праці Старенького О.С., в частині його дослідження проблеми доказування в кримінальному провадженні, з акцентом на спе-

цифічні категорії злочинів та дотримання процесуальних норм і міжнародних стандартів у процесі доказування. Водночас, детальний аналіз предмета доказування, його структурних елементів та механізмів їх встановлення знайшов відображення у роботах Алєнін Ю.П., В.О. Попелюшко, Чангулі Г.І. та Шила О.Г. Зокрема, значний внесок у розуміння поняття предмета доказування зробили такі науковці, як С.М. Стахівський та В.В. Вапнярчук, які розглядали його як сукупність обставин, що підлягають встановленню для правильного вирішення кримінальної справи. Окремий же акцент на дослідженні події кримінального правопорушення як ключової обставини, що підлягає обов'язковому доказуванню, зробили Шумило М.Є., Стахівська С.М. та Орлов О.М., розкриваючи її сутність, зміст та процесуальне значення для кваліфікації діяння та прийняття законного рішення. Також питання кримінально-процесуальних гарантій, що тісно пов'язані із забезпеченням прав учасників процесу, досліджувалися Погорецьким М.М. та Кучинською О.П.

Однак, незважаючи на цінні наукові напрацювання, значна частина досліджень, що стосуються предмета доказування та події кримінального правопорушення, ґрунтувалася на попередніх редакціях законодавства, попередні дослідження не враховували воєнний стан в Україні, відповідно й не було приділеної значної уваги предмету доказування як фундаментальній гарантії охорони прав людини. Кримінальне провадження, особливо на стадії досудового розслідування, є тією сферою, де потенційно можуть відбуватися найбільш відчутні втручання у права людини. Відповідно, вкрай важливим є коректне та своєчасне визначення предмета доказування, що слугує фундаментом для об'єктивного розслідування. Центральне місце у цій системі посідає поняття «подія кримінального правопорушення». Необґрунтоване розширення цього предмета може призвести до затягування процесу, тоді

як його неправомірне звуження здатно спричинити неповноту розслідування та, як наслідок, унеможливити винесення справедливого судового рішення. Ця прогалина у науці та практиці стає особливо актуальною на тлі аналізу останніх офіційних статистичних даних, які можуть свідчити про те, що значна кількість кримінальних проваджень не доходять до стадії судового розгляду, що, у свою чергу, може вказувати на можливе використання таких проваджень як інструменту тиску. Отже, концепція «події кримінального правопорушення» є наріжним каменем кримінального процесуального права України, її значення виходить далеко за межі початкової стадії досудового розслідування, охоплюючи всі етапи кримінального провадження. Попри її фундаментальну роль, цей аспект залишається недостатньо глибоко розробленим у вітчизняній доктрині, що зумовлює певні складнощі у правозастосовній практиці.

Мета і завдання дослідження

Метою цього дослідження є комплексний аналіз інституту «події кримінального правопорушення» як фундаментальної основи для захисту прав людини в українському кримінальному процесі. Робота спрямована на висвітлення його ролі як ключового елемента предмета доказування та як практичного інструменту, зокрема й в руках сторони захисту для протидії необґрунтованому кримінальному переслідуванню.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

- 1) окреслити доктринальну та законодавчу основу поняття «подія кримінального правопорушення» та його місце в загальному предметі доказування;
- 2) проаналізувати завдання сторін кримінального провадження, а зокрема сторони захисту в процесі доказування, з акцентом на спростуванні наявності події правопорушення;
- 3) дослідити роль події як елемента предмета доказування у забезпеченні ефективності захисту прав людини.

Матеріали та методи

Матеріальною базою для цього дослідження слугували норми національного законодавства, зокрема Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України, а також актуальна судова практика, включно з ключовими правовими позиціями Верховного Суду. Крім того, було проаналізовано наукові праці провідних українських та закордонних вчених у галузі кримінального права та процесу.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань було застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних юридичних методів наукового пізнання. Загальний діалектичний метод наукового пізнання явищ та їх зв'язків застосовано для вивчення механізму встановлення «події кримінального правопорушення» як динамічного процесу та його відображення у матеріалах кримінального провадження. Формально-логічні методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення) використовувались для виокремлення ключових ознак поняття «подія кримінального правопорушення», структурування елементів предмета доказування та формулювання висновків. Системно-структурний метод дозволив розглянути «подію кримінального правопорушення» як важливий елемент предмета доказування, що перебуває у взаємозв'язку з повідомленням про підозру, закриттям провадження, судовим розглядом. Формально-юридичний (догматичний) метод став основним для аналізу норм Кримінального процесуального та Кримінального кодексів України, що регулюють підстави для початку досудового розслідування, предмет і межі доказування та підстави для закриття провадження. Порівняльно-правовий метод застосовувався для зіставлення українського поняття «подія кримінального правопорушення» із закордонними правовими конструкціями (*corpus delicti*, *actus reus*), що дозволило виявити спільні риси та відмінності

у підходах до гарантування прав особи від безпідставного переслідування. Метод аналізу судової практики використовувався для вивчення та узагальнення правових позицій Верховного Суду та судів нижчих інстанцій у справах, де вирішувалося питання про наявність чи відсутність події злочину (зокрема, у справах № 404/536/24, № 761/20985/18, № 556/450/18).

Виклад основного матеріалу

Права людини є найвищою цінністю для правових демократичних держав, що проявляється у системному контролі над станом їх забезпечення та впровадженні заходів із запобігання їх порушення, але не зважаючи на такий пріоритет, у випадках коли потрібно зберегти баланс між правами кожного окремого індивіда та інтересами суспільства, все ж трапляється обмеження прав і свобод людини. Слід зазначити, що саме права людини слугують тим маркером, який дає змогу розмежувати демократичний режим від авторитарного та тоталітарного режимів, залежно від того наскільки у певному суспільстві імplementовано загальновизнані міжнародні стандарти і норми захисту основоположних прав та свободи людини. Необхідно зауважити, що імplementація – це не одна дія, це процес виконання державою міжнародно-правових норм, який містить у собі кілька стадій, зокрема стадію нормотворчості завжди вважають основною, проте не слід забувати про стадію реалізації та застосування права.

Демократична держава для своїх громадян, з метою гарантування можливості користуватися всіма правами та свободами людини, повинна забезпечити реалізацію конституційних прав і свобод й створити відповідний механізм їх гарантування. Гарантії є основним елементом цієї системи та являють собою цілу низку конкретних засобів, завдяки яким стає реальним ефективне здійснення громадянами своїх прав і свобод, їх охорона та захист від правопорушення. Головне призначення гарантій полягає

в забезпеченні всіх і кожного рівними правовими можливостями для набуття, реалізації, охорони та захисту суб'єктивних прав і свобод (Михайлишина, 2017, с. 21). Передусім слід зазначити, що під юридичними (правовими) гарантіями більшість вчених розуміють засоби охорони прав громадян від будь-яких зазіхань, встановлені законом та нормами права засоби і способи, якими охороняються та захищаються права громадян, припиняються та усуваються порушені права, систему закріплених правовими нормами юридичних засобів, яка здатна реально забезпечити реалізацію, охорону та захист суб'єктивних прав особи, сукупність правових норм, що визначають обсяг прав, свобод та обов'язків громадян, а також які встановлюють засоби їх реалізації та охорони від будь-яких порушень (Погорецький М.М., 2021, с. 102).

Свідомий підхід та забезпечення прав людини за будь-яких обставин, зокрема у кримінальному провадженні, завжди було дуже важливо зберегти за будь-яких обставин, а особливо це актуально у сучасних реаліях. Незважаючи на те, що права і свободи людини вже давно знайшли своє закріплення як на національному рівні, так і на міжнародному, все ж таки вірогідність їх порушення є надзвичайно великою, а особливо у кримінальному процесі, оскільки навіть у Конституції України передбачено обмеження прав і свобод людини у зв'язку з можливістю настання кримінального правопорушення, або ж щодо осіб, які підозрюються у вчиненні злочину (Конституція України, 1996). Заслугує на особливу увагу концептуальний підхід до осмислення природи доказування у кримінальному процесі, у якому воно розглядається як динамічна система пізнавальних і процесуальних дій, спрямованих на встановлення об'єктивної істини у межах закону та забезпечення прав людини (Погорецький, 2014). У межах подальшого розвитку цієї доктрини обґрунтовано необхідність пе-

реходу до системної моделі доказового процесу, що поєднує теоретичні принципи з практичними механізмами оцінки, перевірки та верифікації доказів (Погорецький, 2015). Доказування при цьому трактується не лише як логічний, а й як правовий процес, який визначає межі допустимого втручання у сферу прав людини та гарантує справедливості судочинства. Водночас у науковій літературі сформульовано підходи до визначення структури доказової діяльності та її основних етапів – встановлення, перевірки, оцінки й використання доказів (Погорецький, Шумило, 2012, с. 247–308; Погорецький, 2013; Погорецький, Сергеева, Топорецька, 2019, с. 36). Окремий напрям становить розгляд предмета доказування у провадженнях, пов'язаних із посяганнями на національну безпеку, де встановлення події кримінального правопорушення постає як центральний елемент гарантії правової безпеки особи (Погорецький, Ємельянов, 2006). Також особливості, щодо обмеження прав та свобод людини і громадянина в умовах особливих правових режимів, зокрема й воєнного стану, закріплюються не лише у Конституції України, а й у Законі України «Про правовий режим надзвичайного стану», Законі України «Про правовий режим воєнного стану» та інших законах України (Петечел, 2024, с. 142). Отже, ми можемо встановити, що в окремих випадках обмеження прав та свобод людини є не лише можливим, а й необхідним заходом, проте це також свідчить про можливість зловживання, особливо у кримінальному провадженні, в частині обмеження прав та свобод людини, коли подібного можна було б уникнути.

З позиції кримінального процесу питання гарантій прав, свобод та законних інтересів його учасників вже давно досліджується вченими різних правових шкіл. Так, деякі зазначають, що гарантіями прав та інтересів особи є система різноманітних передбачених кримінально-процесуальним законом засобів, які реалізуються у діяльності суду, про-

курора, слідчого, адвоката, захисника, а також інших учасників кримінального процесу, завдяки чому у сукупності з іншими видами гарантій у процесі цієї діяльності забезпечуються права та інтереси особи у кримінальному провадженні. Це твердження співвідноситься з позицією О.П. Кучинської, що гарантії прав особи виконують роль засобів, завдяки яким забезпечується можливість виключення чи принаймні мінімізації професійних помилок з боку органів розслідування та правосуддя щодо громадянина (Кучинська & Щиголь, 2018, с. 56). Особливу увагу слід звернути на позицію вченого М.А. Погорецького (2014, с. 1), який зазначає, що кримінально-процесуальні гарантії є фундаментальною категорією кримінального процесу, оскільки вони мають не лише науково-методологічне значення для розробки засад кримінального судочинства, а й практичне значення для забезпечення функціонування усіх його інститутів, окремих норм, реалізації процесуальних прав та законних інтересів усіх його суб'єктів. Так, вчений визначає кримінально-процесуальні гарантії як визначені кримінальним процесуальним законом засоби та способи, спрямовані на реалізацію прав та обов'язків усіх суб'єктів кримінального процесу, забезпечення реалізації їх законних інтересів, а також на досягнення мети та виконання завдань кримінального судочинства (Погорецький М.А., 2014, с. 16). Ми поділяємо позицію згаданих вище вчених щодо важливості закріплення гарантій у кримінальному процесі та особливо підкреслюємо їх важливість у застосуванні на практиці, оскільки жодна норма немає значення, якщо її не буде реалізовано, застосовано у реальних суспільних відносинах відповідно до конкретних життєвих ситуацій.

У кримінальному провадженні найбільш серйозні втручання у права людини відбуваються саме на стадії досудового розслідування. Підставою для початку досудового розслідування кримінальних правопорушень (проступків, злочинів) є

внесення відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань слідчим, дізнавачем, прокурором на підставі заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним обставин, що можуть свідчити про таке правопорушення (Кримінальний процесуальний кодекс, 2012). Водночас введення правового режиму воєнного стану на території України потребувало внесення змін до Кримінального процесуального кодексу (2012) з метою пристосування кримінального процесу до реалій сьогодення. Так, статтею 615 Кримінального процесуального кодексу України (2012) визначено, що у разі введення воєнного стану та якщо відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова, яка повинна містити відомості, передбачені частиною п'ятою статті 214 цього Кодексу, зокрема й короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела. У невідкладних випадках до винесення дізнавачем, слідчим, прокурором постанови про початок досудового розслідування може бути проведений огляд місця події (постанова приймається невідкладно після завершення огляду). Відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться до нього за першої можливості, а процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин. За відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій фіксація

здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій чи відповідних процесуальних дій. Тут слід звернути увагу, що положення статті 615 Кодексу не узгоджується із положеннями статті 214 Кодексу, зокрема частини третьої, що потребує відповідного доопрацювання на законодавчому рівні. Водночас, судова практика свідчить, що внесення відомості до ЄРДР слідчим, дізнавачем, прокурором на підставі заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення не завжди є обов'язковим за певних умов, про що згодом.

Без сумнівів, важливою складовою якісного та законного досудового розслідування є правильне та своєчасне визначення предмета доказування. Часто, надмірне розширення предмета доказування призводить до надмірної тривалості досудового розслідування. У той час, як його (*предмета доказування*) безпідставне обмеження може спричинити обмеженість та односторонність досудового розслідування і як наслідок, доказів для ухвалення справедливого вироку буде недостатньо. Слід зазначити, що самого визначення предмета доказування Кримінальний процесуальний кодекс України не містить, водночас прийнято вважати, що саме обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, перелічені у статті 91 згаданого вище Кодексу є елементами предмета доказування. Законодавець до таких обставин відносить і подію кримінального правопорушення (Кримінальний процесуальний кодекс, 2012). Так, П.П. Андрушко (2015) у своїй статті зазначав, що подія злочину розуміється як елемент об'єктивної сторони складу злочину, що відбувається у певному місці та певним способом. Тут слід звернути увагу, що співвідношення предмета доказування та складу злочину, незважаючи на значну кількість досліджені, досі лишаєть-

ся дискусійним, проте на нашу думку, їх не слід вважати тотожними, зокрема з огляду на ту ж саму статтю 284 Кримінального процесуального кодексу України (2012), де законодавець розмежовує такі підстави для закриття кримінального провадження як відсутність події кримінального правопорушення та відсутність в діянні складу кримінального правопорушення, водночас це питання ще підлягає дослідженню автором. Цікавим є підхід до тлумачення терміну «подія злочину» М.Є. Шумила (2001, с. 72), як окремого явища, яке відбулося в певному місці й певному часі та має передбачені кримінальним законом ознаки. Також вчений зазначає, що подія злочину – більш широке, узагальнююче поняття: не лише об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, а й склад кримінального правопорушення в цілому є елементом події кримінального правопорушення, оскільки склад кримінального правопорушення набуває правового режиму (правового статусу) події кримінального правопорушення за умови, що діяння характеризується ознакою (має властивість) суспільної небезпечності, з чим складно не погодитися. Водночас на думку В.О. Попелюшко (2010, с. 180) основний зміст поняття «подія злочину» становлять саме ознаки складу злочину. При аналізі самої події кримінального правопорушення, слід звернути особливу увагу на її складові, а саме на час, місце, спосіб та інші обставини, які й сприяють достовірному та повному встановленню самої події. Також можна вважати, що лише при наявності та встановленні усіх перелічених елементів події було здійснено всебічне, об'єктивне та повне дослідження обставин кримінального правопорушення та встановлення його складу.

З огляду на доктрину криміналістичної тактики та процесу доказування, подія злочину відіграє визначальну роль у структурі предмета доказування, оскільки саме її встановлення забезпечує правильний вибір комплексу слід-

чих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій чи оперативно-розшукових заходів для належного документування злочину відповідно до його характеру, способу та умов вчинення (Погорецький, Сергєєва, 2012; 2016; Топорецька, 2015). Як підкреслюється у сучасній криміналістичній теорії, тактична побудова процесу доказування ґрунтується на точному визначенні події злочину як вихідної категорії, що детермінує спрямованість, послідовність і методику застосування кожного процесуального засобу фіксації доказової інформації (Погорецький, Старенький, 2018). У цьому контексті негласні слідчі (розшукові) дії виступають ефективним інструментом виявлення обставин, що становлять зміст події злочину, за умови їх проведення у чіткій відповідності до вимог кримінального процесуального закону та принципів допустимості доказів (Погорецький, 2013). Разом із тим співвідношення між НСРД і оперативно-розшуковими заходами визначає межі процесуальної форми та гарантії законності отриманих даних, що у свою чергу забезпечує їх доказове значення у подальшому судовому розгляді (Погорецький, Сергєєва, 2014; Погорецький, Коровайко, 2013).

Слід зазначити, що у кримінальному провадженні є надзвичайно важливим визначення часу вчинення кримінального правопорушення. За Тлумачним словником сучасної української мови зміст поняття «час» розкривається як «тривалість існування явищ і предметів, яка вимірюється століттями, роками, місяцями, годинами, хвилинами і т.ін.» (Бусел, 2005, с. 1594). У кримінальному праві часом вчинення злочину визнається певний відрізок часу, протягом якого вчинюється суспільно небезпечне діяння і настають суспільно небезпечні наслідки (Литвиненко, 2013, с. 97). І.Ю. Наголова (2016, с. 123) зазначає, що час вчинення кримінального правопорушення — це елемент події кримінального правопорушення, під час визначення якого слід

враховувати значну кількість аспектів, серед яких: особливості певного кримінального правопорушення; його належність до складних, триваючих, продовжуваних; стадію вчинення, наявність або відсутність співучасників у його вчиненні та низку інших факторів. В кримінальному провадженні, з'ясування часу має важливе практичне значення, у тому числі щодо визначення точного часу події кримінального правопорушення, встановлення часових зв'язків між фактами, з'ясування черговості подій або дій, обчислення тривалості подій і не тільки (Татарин, 2014, с. 134). Щодо місця вчинення кримінального правопорушення, то слід підкреслити, що поняття «місця» у матеріальному й процесуальному праві не є тотожними. У кримінальному праві це поняття характеризують певною узагальненістю ознак, притаманних невідзначеній кількості територій. З позиції кримінального процесу місцем є конкретна територія із визначеними межами, на якій було вчинено конкретне кримінальне правопорушення. Крім того, у кримінальному праві належність місця настання злочинних наслідків до місця вчинення злочину є питанням дискусійним. Натомість у межах кримінального процесу місце настання наслідків має бути досліджене в будь-якому випадку елемент події кримінального правопорушення. Встановлення місця події має суттєве значення, оскільки допомагає з'ясувати, як відбувалася подія, хто міг бути до неї причетним, хто міг бачити подію, а згодом перевірити дані, одержані під час досудового розслідування. Завдяки визначеному місцю вчинення злочину в подальшому визначають також підслідність матеріалів кримінального провадження (Галаган & Саліхова, 2023, с. 61). З огляду на зазначене вище, можна зробити висновок, що кожен елемент події кримінального правопорушення є надзвичайно важливим для досягнення мети доказування у кримінальному провадженні та підлягає обов'язковому встановленню слідчим, прокурором від-

повідно до статті 92 Кримінального процесуального кодексу України.

На наш погляд, слід звернути увагу на те, що не аби яке місце у забезпеченні прав і свобод людини займає саме подія кримінального правопорушення як елемент предмета доказування, а саме її наявність чи відсутність, оскільки відповідно до статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (2012) встановлена відсутність події кримінального правопорушення – це підстава для закриття кримінального провадження. Таким чином, діяльність органів досудового розслідування із забезпечення прав і свобод людини полягає у встановленні фактів об'єктивної дійсності шляхом дослідження обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Водночас, частиною першою статті 47 Кримінального процесуального кодексу України (2012) встановлено чіткий обов'язок захисника використовувати засоби захисту, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного та з'ясування обставин, які спростовують підозру, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, а отже для захисника предмет доказування у досудовому розслідуванні є невід'ємною складовою забезпечення захисту прав і свобод підзахисного шляхом встановлення або спростування відповідних обставин, зокрема й події кримінального правопорушення. Такої ж думки у своїй дисертації притримується вчений О.С. Старенький (2016), класифікуючи предмет доказування захисником у досудовому розслідуванні на такі дві групи обставин: 1) обставини, що підлягають спростуванню захисником у досудовому розслідуванні (фактичні обставини, які свідчать про наявність підозри; наявність події кримінального правопорушення; наявність винуватості підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення,

мотиву і мети вчинення кримінального правопорушення; наявність шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; наявність обставин, що обтяжують покарання); 2) обставини, що підлягають встановленню захисником у досудовому розслідуванні (обставини, що впливають на зменшення розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; обставини, що впливають на пом'якшення покарання; обставини, що виключають кримінальну відповідальність; обставини, що є підставою для закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання). Завдання сторони захисту в кримінальному провадженні полягає у забезпеченні підзахисному найбільш сприятливого правового результату. Це включає досягнення визнання особи невинуватою (виправдання), зменшення ступеня винуватості або пом'якшення покарання, а також звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання. Для реалізації цих завдань захисник зобов'язаний збирати та надавати докази, що спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують або виключають кримінальну відповідальність клієнта, а також ефективно спростовувати докази, надані стороною обвинувачення. Особливе значення при цьому набуває доказування або спростування невід'ємних ознак, що стосуються події кримінального правопорушення, оскільки саме ці дані є ключовими для визначення наявності в діянні особи складу злочину та, відповідно, впливають на можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності. Як зазначає вчений П.П. Андрушко (2015) відсутність у діянні особи складу злочину означає одночасно і відсутність події злочину. Але як вже зазначалося раніше – підставою для закриття кримінального провадження є саме відсутність події кримінального правопорушення, зокрема в діях особи, якій повідомлено про підозру у вчиненні конкретного кримінального правопорушення. Отже,

подія кримінального правопорушення є невід'ємною складовою захисту права і свободи людини у кримінальному провадженні, як зі сторони органів досудового розслідування, так і зі сторони захисника, адвоката.

Відомо, що мета доказування стороною захисту, не співпадає з метою доказування стороною обвинувачення. Якщо метою доказування стороною обвинувачення є встановлення обставин, зокрема тих що свідчать про наявність події кримінального правопорушення, то метою доказування захисником у досудовому розслідуванні є спростування або встановлення обставин, що входять до предмету доказування захисником у досудовому розслідуванні, отриманими ним доказами (Старенький, 2016, с. 32). Тут доречно звернути увагу на статті 295 та 295¹ Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку продовження строку досудового розслідування прокурором / слідчим суддею, де однією з підстав для відмови у задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування є відсутність достатніх підстав вважати, що сталася подія кримінального правопорушення та/або причетність підозрюваного до цієї події кримінального правопорушення. Відповідно закріплення подібної обставини у даних статтях свідчить про належність події, до гарантій охорони прав підозрюваного від зловживання з боку прокурора або слідчого під час проведення досудового розслідування, а також про забезпечення права кожного на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку та права на захист.

Значення події кримінального правопорушення як елемента предмета доказування та як фундаментальної гарантії охорони прав та свобод людини, ми можемо простежити не лише у працях видатних вчених та нормативно-правових актах українського законодавства, але й у актуальній судовій практиці. Наприклад, у справі № 404/536/24 Кіровський

районний суд м. Кіровограда розглянувши скаргу на бездіяльність службових осіб Кропивницького РУП ГУ НП в Кіровоградській області щодо невнесення ними відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання повідомлення про кримінальне правопорушення у своїй ухвалі від 01 березня 2024 року, встановив, що на підставі ч. 1 та п. 4 ч. 5 ст. 214 КПК України, підставою для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР є виявлення обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Підставами вважати, що в заяві чи повідомленні містяться відомості саме про злочин є об'єктивні дані, які дійсно свідчать про наявність ознак злочину. *Такими даними є фактичне існування доказів, що підтверджує реальність конкретної події злочину (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення злочину).* Якщо у заявах чи повідомленнях таких даних немає, то вони не можуть вважатися такими, які мають бути обов'язково внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань. *Це слугує гарантією для кожної особи від необґрунтованого обвинувачення та процесуального примусу.* Отже, певне звернення особи можна розглядати саме як заяву чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, якщо воно містить реальні об'єктивні дані (а не суто гіпотетичні, надумані чи уявні), які вказують на можливий факт вчинення певного діяння, яке має ознаки кримінального правопорушення. При цьому, навіть якщо заявник прямо назве певне діяння злочином, *то це не означатиме автоматично, що подія злочину насправді мала місце та наявний склад кримінального правопорушення*, оскільки заявник може помилятися в юридичній оцінці відповідних фактів. У постанові Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 16 травня 2019 року у справі № 761/20985/18 висловлено правову

позицію, згідно з якою «...положеннями ст. 3 КПК визначено, що кримінальне провадження це досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. Досудове розслідування – це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і закінчується, серед іншого, закриттям кримінального провадження. *Якщо не було події кримінального правопорушення або в діях особи немає складу кримінального правопорушення, то за таких обставин кримінальне провадження не може бути розпочато.* А якщо через помилку чи з інших причин таке провадження розпочато, то воно негайно має бути припинено і з позиції вимог правопорядку, і з огляду дотримання інтересів всіх учасників правовідносин...». Така позиція свідчить про важливість та необхідність забезпечення прав та свобод учасників кримінального провадження та визнання встановлення відсутності події кримінального правопорушення, як гарантії захисту прав та свобод особи від правового нігілізму та можливих зловживань. У постанові ККС ВС від 30 вересня 2021 року у справі № 556/450/18 зазначено, що підставою початку досудового розслідування є не будь-які прийняті та зареєстровані заяви, повідомлення, а лише ті з них, з яких вбачаються *вагомі обставини*, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, короткий виклад яких разом із прізвищем, ім'ям, по-батькові (найменуванням) потерпілого або заявника, серед іншого, вноситься до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Важливо зазначити, що безпідставне відкриття кримінального провадження є недопустимим, оскільки це може порушувати права конкретних осіб, відносно яких таке провадження ініційоване, та є неефективним, з точки зору використання державних ресурсів. Додатково можемо звернути

увагу на практику Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) Хоча ЄСПЛ безпосередньо не оперує терміном «подія кримінального правопорушення» у тому ж сенсі, що й українське законодавство, його рішення щодо дотримання принципу законності та «обґрунтованої підозри» (reasonable suspicion) відповідно до статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, тісно корелюють з необхідністю доказування події кримінального правопорушення. Наприклад, у справі «Fox, Campbell and Hartley v. The United Kingdom» (1990) Європейський суд з прав людини наголошував, що «обґрунтована підозра» повинна ґрунтуватися на об'єктивних фактах та інформації, яка переконує об'єктивного спостерігача в тому, що особа могла вчинити кримінальне правопорушення. Ці факти включають і достовірні дані про саме діяння. Відсутність чітких, конкретних обставин, що вказують на вчинення злочину, розцінюється як порушення Конвенції. Так, аналізуючи судову практику, ми можемо додатково підкреслити важливість події кримінального правопорушення як елемента предмета доказування та як однієї з ключових гарантій захисту прав людини, яка не тільки закріплена у вигляді норми Кримінального процесуального кодексу України, а й підлягає активному застосуванню та реалізації у конкретних життєвих ситуаціях на практиці.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Загалом поняття події кримінального правопорушення є надзвичайно важливим не лише на стадії досудового розслідування, але й на всіх стадіях кримінального провадження, проте досі не є досконало дослідженим. З огляду на зазначене встановлення події кримінального правопорушення є вихідною обставиною для встановлення інших елементів предмета доказування, водночас саме поняття «події кримінального правопорушення» потребує чіткого закріплення та розмежування, з метою уникнення

складнощів у правозастосуванні, також потребують дослідження й елементи події, зокрема не деталізовано поняття «інші обставини». Ми вважаємо, що подія кримінального правопорушення є невід'ємною складовою захисту прав і свобод людини у кримінальному провадженні, реалізуючись як фундаментальна гарантія охорони прав людини від необґрунтованого втручання з боку органів досудового розслідування (слідчих, дізнавачів), прокурорів, так і під час судового контролю. Встановлення наявності або відсутності достовірних даних про час, місце, спосіб та інші обставини події є основоположною вимогою, що визначає законність початку провадження та слугує підставою для його закриття у разі відсутності, тим самим гарантуючи право особи на справедливий розгляд та захист від зловживань. Особливо показовою є позиція Верховного Суду у справі № 556/450/18, такий підхід перетворює вимогу про наявність «події» на реальний фільтр, що захищає осіб від необґрунтованого втягнення в орбіту кримінальної юстиції на підставі наклепів чи безпідставних звинувачень. Якщо ж початковий фільтр не спрацював і провадження було розпочато, то слід звернути свою увагу на можливість та необхідність закриття кримінального провадження у разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення негайно. Це не просто процедурне рішення, а констатація факту, що об'єкт для розслідування відсутній як такий. Закриття справи за цією підставою може сприяти відновленню юридичного статусу особи, а також її честі, гідності та ділової репутації, які були порушені необґрунтованим кримінальним переслідуванням, зокрема й звільняє від психологічного тягаря, пов'язаного із перебуванням у статусі учасника кримінального провадження. Незважаючи на те, що перелічене вище є здебільшого категоріями, які належать до сфери цивільного права й іноді господарського права, ми все ж вважаємо за необхідне

згадати про це у контексті можливих наслідків кримінального провадження та його впливу на права особи. Слід зазначити, що значення «події кримінального правопорушення» виходить за межі питань початку та закриття кримінального провадження. Воно також може слугувати запобіжником проти надмірного застосування процесуального примусу та затягування розслідування. Стандарт доказування наявності події має бути пропорційним ступеню втручання держави в права особи. Таким чином, інститут «події» безпосередньо пов'язаний із забезпеченням права на справедливий розгляд упродовж розумного строку, оскільки невизначене в часі розслідування саме по собі є формою покарання, тому що створює значний психологічний тиск та беззаперечно впливає на особисте та професійне життя людини. Так, концепція «події кримінального правопорушення» є не лише пасивною гарантією, а й активним інструментом у руках сторони захисту, що є недостатньо дослідженим аспектом у вітчизняній науці. Для адвоката, який представляє інтереси свого клієнта у кримінальному провадженні, завдання якого полягає у досягненні найбільш сприятливого результату для клієнта, стратегічний фокус на спростуванні події кримінального правопорушення є найбільш прямим та ефективним шляхом до для мінімізації негативних наслідків, зокрема запобігання набуття клієнтом статусу підозрюваного чи обвинуваченого, або ж, у випадку наявності такого статусу, досягнення закриття провадження за відсутністю події злочину та досягнення повної правової реабілітації на якомого ранній стадії. Водночас для сторони обвинувачення, завдання якої полягає у всебічному, повному та неупередженому дослідженні обставин кримінального провадження з тією метою, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна

особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу, стратегічним імперативом є першочергове та беззаперечне доказування наявності події кримінального правопорушення або встановлення відсутності такої. Отже, подія кримінального правопорушення впливає на низку процесуальних аспектів, що ма-

ють істотне значення у кримінальному провадженні та є важливою для справедливого і неупередженого розслідування й судового розгляду.

Подяки

Немає

Конфлікт інтересів

Немає

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Mykola Pohoretskyi, Diana Serhieieva, Zoriana Toporetska The proof of the event of a financial resources fraud in the banking sector: problematic issues. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2019. № 1(28). PP. 36–45. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163692>.
- Андрушко П.П. Встановлення відсутності події кримінального правопорушення як підстава закриття кримінального провадження: окремі кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти застосування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 105–112.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. 250 тисяч слів. Київ-Ірпінь: Перун. 2005. 1728 с.
- Галаган В.І., Саліхова І.Ю. Місце вчинення кримінального правопорушення як складова події, що підлягає доказуванню в кримінальному провадженні. *Європейський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 59–63.
- Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2537>.
- Кучинська О.П., Щиголь О.В. Гарантії прав особи при проведенні освідчування: сучасний стан, актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. 2018 № 4. С. 54–62.
- Литвиненко Т.А. Кримінальне право України в поняттях і термінах. Харків: Форт, 2013. 108 с.
- Михайлишина Г.В. Гарантії захисту прав і свобод людини в Україні. *Роль права та закону в громадянському суспільстві: збірник студентських наукових статей* / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. С. 20–23.
- Наголова І.Ю. Час як елемент події кримінального правопорушення. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2016 № 1 (56). С. 120–125.
- Петечел Н. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *INTERNATIONAL JOURNAL «LAW & SOCIETY»*. 2024. С. 141–146.
- Погорецький М.А. Поняття Кримінально-процесуальних гарантій. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2014. № 2 (10). С. 1–23.
- Погорецький М.А. Доказування у кримінальному процесі: поняття, зміст, структура. *Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції* (27 листопада 2013 р., м. Одеса) / відп. за вип. Ю.П. Аленін. Одеса: Юридична література, 2013. С. 17–21.
- Погорецький М.А., Смельянов В.П. Предмет доказування у кримінальних справах про тероризм. *Державна безпека України: наук. – практ. зб.* НАН України і СБ України. Київ, 2006. № 1 (5). С. 139–146.
- Погорецький М.А., Коровайко О.І. Застосування тимчасового доступу до речей і документів у кримінальних провадженнях про злочин, учинені організованими злочинними угрупованнями. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика): наук. – практ. журн.* Київ: Міжвід. наук. – досл. центр з проблем б-би з орг. злоч., 2013. № 1 (29). С. 234–242. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2013_1_28
- Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. Київ, 2013. № 1. С. 270–277.
- Погорецький М.А. Нова концепція кримінального процесуального доказування. *Вісник кримінального судочинства України*. 2015. № 3. С. 63–79. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2015_Pogoretskyi.pdf

Погорецький М.А., Сергєєва Д.Б. Криміналістична тактика: щодо визначення поняття. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2012. № 1 (5). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12pmasvp.pdf>

Погорецький М.А., Сергєєва Д.Б. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 2 (33). С. 137–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_2_34

Погорецький М.А., Сергєєва Д.Б. Тактика захисника: поняття, зміст та місце в системі криміналістичної тактики. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 113–123. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2016_Sergeeva.pdf

Погорецький М.А., Старенький О.С. Негласні слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів: окремі проблемні питання. *Право України*. 2018. № 8. С. 85–106.

Погорецький М.А. Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання. *Право України*. 2014. № 10. С. 12–25. URL: https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravoukr_10_14/Pogoretskyi_10_14

Погорецький М.А., Шеломенцев В.П. Поняття кіберпростору як середовища вчинення злочину. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави: наук.-практ. журнал*. Київ: НАСБУ, 2009. № 2 (2). С. 77–81.

Погорецький М.М. Права і свободи людини в діяльності Служби безпеки України: питання гарантій. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 3–4. С. 100–111.

Попелюшко В.О. Достовірне (істинне) встановлення обставин предмета доказування – запорука їх правильної кваліфікації. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 1 (17). С. 180–182.

Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16 травня 2019 року у справі № 761/20985/18. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=81953091&red=10000338099700c4dc51cd00dbfc14eab78e12&d=5>.

Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 вересня 2021 року у справі № 556/450/18, судове провадження 51–4229км20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396>.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Fox, Campbell and Hartley проти Сполученого Королівства» від 30.08.1990 р. (Заяви № 12244/86, 12245/86 та 12383/86). HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57721>.

Старенький О.С. Кримінальні процесуальні гарантії захисника як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2016. 279 с.

Татарин Н.М. Криміналістична характеристика самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 1. С. 135–139.

Топорецька З.М. Криміналістичне забезпечення доказування події кримінального правопорушення в кримінальних провадженнях про зайняття гральним бізнесом. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 201–207.

Ухвала Кіровоградського районного суду м. Кіровограда від 01 березня 2024 року у справі 404/536/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117404006>.

Шумило М.Є. Реабілітація в кримінальному процесі України: монографія. Харків: Арсіс, 2001. 320 с.

Шумило М.Є., Погорецький М.А. Докази і доказування. *Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажиський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова*. Харків: Право, 2012. С. 247–308.

REFERENCES

Pohoretskyi M., Serhieieva D., Toporetska Z. (2019) The proof of the event of financial resources fraud in the banking sector: problematic issues. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 1 (28). 36–45. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163692>.

Andrushko P.P. (2015) Establishing the absence of a criminal offense event as grounds for closing criminal proceedings: selected criminal-law and criminal-procedural aspects of application. *Herald of Criminal Justice*. 3. 105–112.

Busel V.T. (comp., ed.) (2005) Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language (250,000 words). Kyiv–Irpin: Perun.

Halahan V.I., Salikhova I. Yu. (2023) The place of commission of a criminal offense as a component of the event to be proven in criminal proceedings. *European Law Journal*. 1. 59–63.

Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 13, 2012 No. 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2537>.

- Kuchynska O.P., Shchyhol O.V. (2018) Guarantees of individual rights during bodily examination: current state, pressing problems and ways to solve them. *Herald of Criminal Justice*. 4. 54–62.
- Lytvynenko T.A. (2013) Criminal law of Ukraine in concepts and terms. Kharkiv: Fort.
- Mykhailyshyna H.V. (2017) Guarantees of protection of human rights and freedoms in Ukraine. In: Kolomoys T.O. (ed.). *The role of law and statute in civil society: collection of student research articles*. 20–23. Zaporizhzhia: ZNU.
- Naholova I. Yu. (2016) Time as an element of the event of a criminal offense. *Problems of Jurisprudence and Law-Enforcement Activity*. 1 (56). 120–125.
- Petechel N. (2024) Restrictions of human rights under martial law. *International Journal «Law & Society»*. 141–146.
- Pohoretskyi M.A. (2013) Proof in criminal procedure: concept, content, structure. In: Alenin Yu. P. (ed.). *Current issues of proof in criminal proceedings: proceedings of the All-Ukrainian scientific and practical online conference*. 17–21. Odesa: Yurydychna literatura.
- Pohoretskyi M.A. (2013) Covert investigative (search) actions: issues of conduct and use of results in proof. *Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 1. 270–277.
- Pohoretskyi M.A. (2014) Theory of criminal procedural proof: problematic issues. *Law of Ukraine*. 10. 12–25. URL: [https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravoukr1014/Pogoretskyi 1014](https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravoukr1014/Pogoretskyi%201014).
- Pohoretskyi M.A. (2015) A new concept of criminal procedural proof. *Herald of Criminal Justice of Ukraine*. 3. 63–79. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2015_Pogoretskyi.pdf.
- Pohoretskyi M.A. (2021) Human rights and freedoms in the activity of the Security Service of Ukraine: issues of guarantees. *Herald of Criminal Justice*. 3–4. 100–111.
- Pohoretskyi M.A., Emelianov V.P. (2006) Subject of proof in criminal cases on terrorism. *State Security of Ukraine: scientific and practical collection*. 1 (5). 139–146.
- Pohoretskyi M.A., Korovaiko O.I. (2013) Application of temporary access to things and documents in criminal proceedings on crimes committed by organized criminal groups. *Fight Against Organized Crime and Corruption (Theory and Practice)*. 1 (29). 234–242. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2013_1_28.
- Pohoretskyi M.A., Serhieieva D.B. (2012) Forensic tactics: on the definition of the concept. *Journal of the National University «Ostroh Academy». Law Series*. 1 (5). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/nl/12pmasvp.pdf>.
- Pohoretskyi M.A., Serhieieva D.B. (2014) Covert investigative (search) actions and operational-search measures: concept, essence and correlation. *Fight Against Organized Crime and Corruption (Theory and Practice)*. 2 (33). 137–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_2_34.
- Pohoretskyi M.A., Serhieieva D.B. (2016) Defense counsel's tactics: concept, content and place in the system of forensic tactics. *Herald of Criminal Justice*. 2. 113–123. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2016_Sergieeva.pdf.
- Pohoretskyi M.A., Starenkyi O.S. (2018) Covert investigative (search) actions as means of obtaining evidence: selected problematic issues. *Law of Ukraine*. 8. 85–106.
- Pohoretskyi M.A., Shelomentsev V.P. (2009) The concept of cyberspace as an environment for committing crime. *Information Security of the Individual, Society and State: scientific and practical journal*. 2 (2). 77–81.
- Popelyushko V.O. (2010) Reliable (true) establishment of the circumstances of the subject of proof as a guarantee of their correct qualification. *Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine*. 1 (17). 180–182.
- Supreme Court (Cassation Criminal Court) (2019, May 16) Judgment in case No. 761/20985/18. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=81953091>.
- Supreme Court (Cassation Criminal Court) (2021, September 30) Judgment in case No. 556/450/18 (proceedings 51–4229km20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396>.
- European Court of Human Rights (1990, August 30) *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom* (Applications Nos. 12244/86, 12245/86, 12383/86). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57721>.
- Starenkyi O.S. (2016) Criminal procedural guarantees of the defense counsel as a subject of proof in pre-trial investigation. Doctoral dissertation. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv. 279.
- Tatarin N.M. (2014) Forensic characteristics of unlawful occupation of a land plot and unauthorized construction. *Legal Scientific Electronic Journal*. 1. 135–139.
- Toporetska Z.M. (2015) Forensic support of proving the event of a criminal offense in criminal proceedings on gambling. *Herald of Criminal Justice*. 2. 201–207.
- Kirovohrad District Court of Kropyvnytskyi (2024, March 1) Ruling in case No. 404/536/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117404006>.
- Shumylo M. Ye. (2001) Rehabilitation in the criminal process of Ukraine: monograph. Kharkiv: Arsis.
- Shumylo M. Ye., Pohoretskyi M.A. (2012) Evidence and proof. In: Tatsii V. Ya., Pshonka V.P., Porthov A.V. (eds.). *Criminal Procedure Code of Ukraine: scientific and practical commentary*. Vol. 1. 247–308. Kharkiv: Pravo.

Kolomiets Kateryna Vyacheslavivna – Postgraduate student of
the Department of Criminal Procedure,
National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine.
<https://orcid.org/0000-0003-2805-3246>
k.work.kolomiets@gmail.com

The Event of a Criminal Offence as an Element of the Subject Matter of Proof – a Fundamental Guarantee of Human Rights in Criminal Proceedings of Ukraine: Doctrinal and Practical Analysis

This article explores the theoretical and practical aspects of the event of a criminal offence as an element of the subject matter of proof in criminal proceedings. Special attention is paid to its critical role as an integral component of human rights protection, implemented by both the pre-trial investigation authorities and the defense. The article analyzes that the establishment of the presence or absence of a criminal offence event is a fundamental basis for initiating or closing criminal proceedings, serving as a key guarantee against unsubstantiated accusation and procedural coercion.

The purpose of the article is to examine the subject matter of proof and its role in ensuring human rights, with a particular focus on the significance of the event of a criminal offence, specifically highlighting that the event of a criminal offence, like the subject matter of proof in general, is an integral part of human rights protection in criminal proceedings. The author defines the general subject matter of proof and the objectives of the participants in the proving process, particularly characterizing the circumstances subject to refutation or establishment by a lawyer.

The article employs general dialectical, system-structural, structural-functional, and other methods to analyze the norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine and the Criminal Code of Ukraine, study current judicial practice, and identify the complex of circumstances subject to proof. It is emphasized that the effectiveness of human rights protection directly depends on a clear understanding and proof of the circumstances related to the event of a criminal offence. This is because the event of a criminal offence serves as a guarantee of rights protection not only by the defense counsel but also at all levels of the criminal justice system. It represents a fundamental guarantee that precludes unsubstantiated prosecution.

Keywords: event of a criminal offense, subject of proof, human rights protection, proving, attorney, defense counsel pre-trial investigation.